

En Tvillinggaard i Hellestrup

Ved **Niels Jensen**

Natten til den 12. November 1906 udbrod der i Landsbyen Hellestrup Syd for Holbæk en stor Ildebrand, hvorved to sammenbyggede Gaarde, en saakaldt Tvillinggaard, nedbrændte til Grunden, og Egnen blev derved et ejendommeligt Landsbybillede fattigere. Ilden forplantede sig iøvrigt videre til den Øst for Landevejen liggende „Lindegaard“, hvis straatækte Udlænger ogsaa tildels nedbrændte, men det er dog kun de to sammenbyggede Gaarde, Matr. Nr. 1 og 2, jeg her skal omtale, da den ene af disse, Matr. Nr. 1, er min Fødegaard og jeg derfor har saa nøje Kendskab til, hvorledes de saa ud, og hvorledes de var indrettede.

Matr. Nr. 2, der laa østligst og nærmest ved Vejen fra Holbæk mod Nykro og Kvandløse, var sikkert et Par Hundrede Aar gammel. Bygningerne var meget lave og smalle og rummede ikke ret meget, dog var Kostaldlængen i Syd den bredeste. Denne Længe begyndte tæt ved Landevejen og fortsattes, som det ses paa Grundridset, ogsaa ind paa Matr. Nr. 1 og benyttedes ogsaa her til Stald for denne Gaard. Skellet i denne Længe var kun en Bræddegavl med adskillige Aabninger i. Skellet mellem disse to Gaardes Gaardspladser var den østlige Væg af en Længe, der laa vinkelret for den lange Sydlænge og tilhørte Matr. Nr. 1, medens den midtvejs i Gaardspladsens Længde mødtes med en lille Længe, der fra Nord paa et Stykke gik parallelt med den fra Syd kommende og tilhørte Matr. Nr. 2, og dennes vestlige Væg dannede paa dette Stykke Skellet mellem de to Ejendomme; bemærk Skellinien paa Grundridset.

Matr. Nr. 2's østlige Længe gik vinkelret fra Sydlængen og havde parallelt med denne Gaardens Indkørselsport, derefter

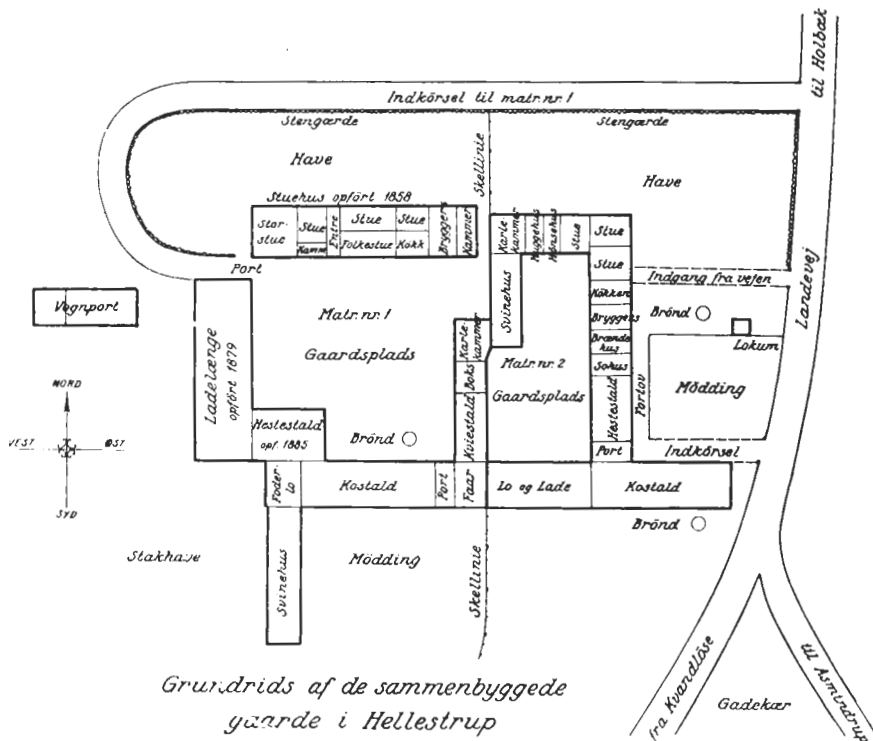
Hestestald, et Sohus og et Brændehus og fortsatte saa med Gaardens Bryggers, derefter et Køkken, og Resten var tre Stuer, altsaa Gaardens Stuehus. Imellem den Del af Længen, hvori der var Stalde, og Landevejen var et meget dybt Møddingssted, hvor der som Regel var rigeligt med Møddingvand, der undertiden var lidt skarp i Duften. I umiddelbar Nærhed heraf var der en Brønd, hvoraf der daglig toges Vand til Husholdningen; det var jo ikke særlig hygiejnisk, men det havde vel gaaet i Aarhundreder, og det var der ingen, der dengang tog Forargelse af.

Gaardens Nordlænge var ikke ret lang og indeholdt kun Huggeshus og Hønseshus samt Karlekammer, og Gavlen var Skellinie mod Nabogaarden, som vist paa Grundridset. Gaardens ovenfor omtalte lille Længe var Svinehus; selve Gaardspladsen var meget smal, og det var ikke helt let at vende en stiv Vogn derinde, naar den var forspændt.

Matr. Nr. 1's Stuehus, der laa i Nord, var et ret antageligt Stuehus, opført i 1858 af Bindingsværk af Egetømmer paa temmelig høj Kampestensgrund. Det indeholdt i den østlige Ende Mejerikælder og Kamre til Ost og Spisekammer, derefter Bryggers med 2 indmurede Bryggegyder, stort lyst Køkken, derefter Folkestue; ved Siden af denne og bag Køkkenet 2 Stuer; den ene Soveværelse, derefter var der en Entré, der gik tværs igennem med Dør ud til Haven, derefter Pigeværelse og ud for dette Mellemstuen og til Slut Storstuen, der spændte over tre Fag i hele Husets Bredder.

Min Mor har fortalt mig, at da man i sin Tid byggede dette Stuehus, blev det rejst udenom det gamle Stuehus, saaledes at man boede i dette, til det nye efterhaanden kom under Tag og kunde afløse det gamle. Det viste sig ogsaa efter Branden, da vi ryddede op, at inden i Hulheden under Gulvet laa endnu de gamle lerklinede Vægge af det ældste Stuehus; man havde simpelthen væltet dem om og anvendt dem til Fyld, og vi kunde endnu se, hvorledes Kalkningen af Væggene i de forskellige Stuer havde været; en Stue havde været blaakalket, en anden med engelskrødt og et tredje Rum med Okkerfarve.

Vesterlængen, der var Lo og Ladelænge, var ogsaa en ret an-

Grundrids af de sammenbyggede
gårde i Hellestrup
for branden d. 12. november 1906.

selig Længe; den var jo bygget 1879, men ogsaa af Bindingsværk, der dog ikke var Egetømmer. Den var ret rummelig og havde Porte, saaledes at et almindeligt Høstlæs kunne køre ind ad disse.

Vinkelret for denne Længe var i 1885 bygget en Hestestald, og det var vist Meningen, at den til sin Tid skulle være ført igennem i hele Gaardspladsens Bredde og derved afløst den gamle Sydlænge. Saa var der en mindre Længe vinkelret paa Sydlængen; den blev benyttet som Svinehuslænge.

Min Mor fortalte mig, at i hendes Barndom var der Indsidderstue eller Lillestue, som man ogsaa kaldte det, altsaa Bolig for en Indsiddersfamilie, der arbejdede paa Gaarden. Mor sagde, han hed Lars og derfor gik under Benævnelser Lille-Lars. At dette er rigtigt, har jeg konstateret ved, at der paa Loftet var lagt Ler

oven paa Loftsbrædderne og forneden var der Lister, hvor Loftsbrædderne gik sammen, og i en af Bjælkerne sad der en Krog, hvori Sengebaandet, som man dengang brugte, havde været hængt op.

Begge Gaardene havde Straatag, og der blev af Bygningerne kun reddet det noget vestligt beliggende Hus, hvori der var Vognport, Brænde- og Tørvehus, og det staar altsaa endnu.

Da de nye Gaarde efter Branden skulde bygges op, blev Mtr. Nr. 2 flyttet ud paa Bakken Nord for Byen og kaldes nu Bakkegaarden. Pladsen, hvor den før havde ligget, tilkøbtes Mtr. Nr. 1, og denne Gaard ligger nu over Tomterne af begge de gamle Gaarde.

Landsbyen Hellestrup har jo nu et helt moderne Præg med til dels nybyggede Gaarde og Roser paa „Torvet“. Da Vejanlægget i 1920'erne blev ført igennem, blev der jo en flot og bred Landevejsgade, hvorom Gaardene grupperer sig smukt, og min Fødeby har vel ikke lidt særligt under, at det gamle svandt bort.

Man vil maaske spørge, om der i saa gamle Gaarde fandtes Bohave eller andre Ting af gammel Dato. Jo, det var der, selv om der ikke var saa meget.

Jeg husker fra min tidligste Barndom, at der i vor Folkestue stod en gammel Bilæggerovn, hvori der fyredes ude fra Køkkenet; der kunne lægges en lille Vidiekurvfuld Tørv og et Par Favnestykker Bøgebrænde i, naar der fyredes, men Ovnen har sikkert været overført fra den gamle Stuelænge; der var nogle bibelske Figurer paa den, men hvilke kan jeg dog ikke gøre Rede for nu. Jeg var ikke ret gammel, da der blev indsat en firkantet Kakkellovn i Stedet for, antagelig omkring 1880.

Af gamle Møbler var der i denne Stue et Langbord med en ca. 3 Tm. tyk Egeplade; i Undersiden af denne Plade var der dybe Riller, der stammede fra, at Pigerne skruede deres Syskruer fast i Pladen, naar de syede, saa denne Plade har sikkert været meget gammel efter Rillernes Dybde at regne. Underdelen af Bordet var af Fyrretræ og var nok af nyere Dato.

Saa stod der ogsaa en gammel Egetræs Dragkiste med fire buede Skuffer med Messingbeslag i Storstuen samt et gammelt dobbelt Klædeskab med Søjler og en stor jernbeslaet Linnedkiste af Ege-

træ. Den har sikkert ogsaa været meget gammel, men var nu malet med min Moders Navnetræk og Fødselsaar.

Der var ude i Bryggerset en Gaasebænk, men den var vist nærmest lavet til at staa derude; den var hvidskuret og gjorde ikke Indtryk af at være meget gammel.

Det var jo ikke ret mange Møbler, vi havde, men der var dog et bornholmsk Stueur med et Par meget lange Jernlodder; det var i fuld Gang, da Branden fandt Sted.

Af gammelt Sølvtoj havde vi derimod mange smukke Ting, saasom Bægre, Skeer af forskellig Art og smaa Bakker; der var et Sæt, som bar Aarstallet 1632, et andet 1686 og et tredje 1731. Mærkeligt nok fandt jeg et Par Aar efter Branden en af Sølvskeerne fra 1632 ude i Marken. Hvrledes den er kommet nogenlunde ubeskadiget fra Branden er en Gaade; den er imidlertid blevet rettet, og vi har den endnu i Familien. Det er et meget smukt Sølvsmedearbejde.

Der var ogsaa nogle gamle Porcelænstallerkener med Billeder fra Trearskrigen; de var vist meget sjældne. Jeg har i alt Fald aldrig set den Slags andre Steder. Lidt Kobber- og Malmtøj var der ogsaa, men ikke ret meget. Derimod var der en meget sjælden, gammel Rok af Egetræ, hvis Hjul var drejet ud af eet Stykke, og Egerne saa skubbet ind sammen med Navet, hvorpaa der var drejet Ringe ud, som saa sad løse paa Navet, og paa disse Ringe var der Billedskærerarbejde. Af saadanne Ringe og Billedskærerarbejde var der meget paa Rokkens Stel. Rokken havde tilhørt min Farmor og var vistnok en Brudegave.

Af Maskiner var der i Gaarden omkring 1880 kun en Hakkelsesmaskine og en Tærskemaskine med Halmryster, som en Hestehoming med 2 Heste var Drivkraften til, og jeg husker, at naar der var tærsket, blev Sæden med en lille Haandskuffe kastet med et Sving ud i Loen. Sæden kom saa til at ligge langs den modsatte Væg i Loen og i en Bunke midt i Loen laa Avnerne. Det var meget primitivt, og midt i Firserne købte Far en Kastemaskine med Haandsving; det var et meget stort Fremskridt. I 90'erne blev Sæden som Regel tærsket med et Damptærskværk; siden fik vi selvrensende Tærskværk.

Medens jeg omtaler disse Forhold i min Fødegaard, kan jeg ikke lade være at nævne et gammelt Sagn, der gik i vor Familie. Det lød paa, at dersom man kom i økonomiske Vanskeligheder, fandtes der et hemmeligt Rum, hvor den gamle Stuelænges Skorstenssten havde staaet, og da Gaarden var brændt, mente jeg, der kunde være lidt Anledning til at se paa dette Forhold, og i den angivne Plads fandt vi virkelig et Rum, der var lavet af Fraadstens, samme Slags, som Merløse Kirke er bygget af; men der maa jo have været nogen, der tidligere har haft Lejlighed til at løfte den Skat, der efter Sagnet skulde ligge her. Rummet var rent og pænt indvendig, men Skatten manglede.

I Nabogaardens Opholdsstue var der et lignende Egetræs-bord som hos os og ligeledes et Klædeskab med Søjler, og saa Gaasebænke; men jeg har dog ikke set, at de har været benyttet som Rugebænke for Gæssene.

I min Barndom ejedes denne Gaard af en Enke, og jeg var en Gang oppe paa Loftet og fandt da henne i et Hjørne noget løjerligt Kobber- og Messingtøj under en stor Presenning, og da man jo i den Alder er noget nysgerrig, gik jeg hen og løftede op i Presenningen, men blev øjeblikkelig kaldt tilbage. Det maatte jeg ikke røre! Jeg har saa tit tænkt paa, hvad det kunde være og tror, det har været et Sæt Brændevinstøj, Bækkener og Bakker, hvormed man fremstillede den ulovlige hjemmebrændte Snaps. Jeg erindrer, at jeg ofte fulgtes med en af Pigerne ind hos Enken for at laane en Dunk Brændevin, men jeg kan aldrig huske, at der blev bragt noget igen.